

Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης

Τόμ. 1, Αρ. 1 (2020)

10ο Πανελλήνιο συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΙΛΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

Υπό την αιγίδα του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων

10^ο ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

«ΠΡΟΤΥΠΑ ΣΧΟΛΕΙΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ, ΠΑΡΟΝ ΚΑΙ ΜΕΛΛΟΝ ΣΤΟΝ
21^ο ΑΙΩΝΑ»

ΤΟΜΟΣ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ
19-21 Ιουνίου 2020

ISSN: 2529-1157

Η δημιουργική γραφή στην εκπαίδευση: πεδία εφαρμογών, τρόποι δράσεων και σύγχρονες-καινοτόμες εκπαιδευτικές πρακτικές

Νεκτάριος-Θεοχάρης Τσαρουχάς

doi: [10.12681/edusc.3378](https://doi.org/10.12681/edusc.3378)

Βιβλιογραφική αναφορά:

Τσαρουχάς Ν.-Θ. (2021). Η δημιουργική γραφή στην εκπαίδευση: πεδία εφαρμογών, τρόποι δράσεων και σύγχρονες-καινοτόμες εκπαιδευτικές πρακτικές. *Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης*, 1(1), 137-145.
<https://doi.org/10.12681/edusc.3378>

Η δημιουργική γραφή στην εκπαίδευση: πεδία εφαρμογών, τρόποι δράσεων και σύγχρονες-καινοτόμες εκπαιδευτικές πρακτικές

Τσαρουχάς Νεκτάριος-Θεοχάρης

B.Sc., Pg. Cert., Pg. Dip., H.N.D., M.Ed., M.Sc., Ph.D.c.

*Ψυχολόγος-Κοινωνικός Λειτουργός, Msc Ιατρικής Σχολής Αθηνών & Π.Τ.Δ.Ε. Ε.Κ.Π.Α.
υ.Διδάκτωρ τμήματος ψυχολογίας Ε.Κ.Π.Α. – Γενικός Γραμματέας Ι.Μ.Ε..Γ.Ε.Ε. -
Επιστημονικός συνεργάτης της Α΄ Ψυχιατρικής Κλινικής του Πανεπιστημίου Αθηνών-
Αιγινήτειο Νοσοκομείο*

E-mail: nectsarou@yahoo.gr

Περίληψη

Η δημιουργική γραφή έχει οριστεί ως η ικανότητα του ατόμου να φαντάζεται και να δημιουργεί, να αισθάνεται και να εκφράζεται ελεύθερα, αυθεντικά και πρωτότυπα για τη δική του ικανοποίηση και ευχαρίστηση. Μεγάλο πλήθος ερευνητικών μελετών τεκμηριώνουν τις θετικές επιδράσεις της δημιουργικής γραφής, όπως για τη σεξουαλική κακομεταχείριση, την καταπράνση ενδοψυχικών συγκρούσεων, την αυτοκτονικότητα, τα χρόνια συμπτώματα πόνου και τις καταχρήσεις. Η Δημιουργική Γραφή αποτελεί μια σύγχρονη εκπαιδευτική μέθοδο, η οποία φιλοδοξεί να αποδώσει και να μεταδώσει ορθά τον πρωτεύοντα ρόλο της έκφρασης, της γραφής και του λόγου στους μαθητές. Δηλαδή, πρόκειται για τη διαδικασία κατά την οποία με την κατάλληλη διέγερση της παιδικής δημιουργικότητας προκαλείται η παραγωγή λόγου με παιγνιώδη και απαλλαγμένο από αυστηρά μαθησιακά και αξιολογικά πλαίσια. Η μεθοδολογία προσεγγίζει βιωματικά, μέσα από το παιχνίδι και τη μάθηση του λόγου και των δυνατοτήτων του και στηρίζεται στην αναδόμηση των στοιχείων της λέξης, της πρότασης και κατ' επέκταση του κειμένου, με σκοπό την παραγωγή νέων κειμένων. Η Δημιουργική Γραφή μπορεί να λειτουργήσει με την απελευθέρωση της δημιουργικότητας και θεραπευτικά, προσφέροντας ψυχική εκτόνωση, εσωτερική απελευθέρωση του ατόμου, ενώ λειτουργεί αυτοεπιβεβαιωτικά και λυτρωτικά στην ενδόμυχη ψυχοσύνθεση του ατόμου και έχει αναγνωριστεί ως ένα σημαντικό εργαλείο για την ενδυνάμωση της αυτοπεποίθησης και της αυτοεπίγνωσης του ατόμου.

Λέξεις-Κλειδιά

Δημιουργική γραφή; θεραπευτικές επιδράσεις; εκπαιδευτικές δομές; εκπαιδευτικά προγράμματα;

Abstract

Creative writing has designated the individual's ability to imagine and create, to feel and to speak freely, authentic and original for his own satisfaction and pleasure. Large number of research studies documenting the positive effects of creative writing, such as sexual abuse, sedation intrapsychic conflicts, suicidality in chronic pain symptoms and abuse. Creative writing is a modern educational method, which aims to deliver and transmit correctly the primary role of speech, writing and speech to students. That is, it is the process by which the appropriate stimulation of child creativity caused the production of speech in a playful and free from severely learning and evaluative frameworks. The methodology approaching experientially, through play and learning of speech and capabilities and relies on reconstruction of the word elements of the proposal and thus the text, in order to produce new texts. Creative writing can work with the release of creativity and healing, providing mental relief, internal release of the person. Also used as experiential methods in healing through the art of the science of psychology and applied to psychotherapeutic programs, rehabilitation, recovery from drug addiction, aid people with disabilities or serious illnesses, abused persons, etc. and has been recognized as an important tool for the empowerment of self-confidence and self-awareness of the individual.

Keywords

creative writing? healing effects? Educational structures? educational programs?

Εννοιολογική οριοθέτηση της δημιουργικής γραφής

Ως δημιουργική γραφή έχει προσδιοριστεί η ικανότητα του ατόμου να φαντάζεται και να δημιουργεί, να αισθάνεται και να εκφράζεται ελεύθερα, αυθεντικά και πρωτότυπα για τη δική του ικανοποίηση και ευχαρίστηση (Scott, Cole & Engel, 1992). Ο επείσακτος όρος

Δημιουργική Γραφή, δηλαδή η απόδοση του αγγλοσαξονικού «Creative Writing», συχνά προκαλεί σύγχυση και αμηχανία τόσο εξαιτίας της πολλαπλής σημασίας και χρήσης του, όσο και λόγω των διαφορούμενων νοημάτων του. Το δημιουργικό γράψιμο ταυτίζεται με τη λογοτεχνική παραγωγή, ενώ η Δημιουργική Γραφή αναφέρεται και στη δυνατότητα παραγωγής μιας πρωτότυπης γραπτής σύνθεσης (ή ανασύνθεσης), η οποία μπορεί να καλύπτει ένα ευρύ φάσμα κειμενικών ειδών χωρίς αποκλειστικές συνδέσεις με τη λογοτεχνία (Strassman & D'Amore, 2002). Η στράτευση με μία από τις παραπάνω απόψεις σηματοδοτεί συγκεκριμένες στάσεις στη διδασκαλία της Δημιουργικής Γραφής. Σε κάθε πάντως περίπτωση αντιτάσσεται στην παραδοσιακή έννοια της συγγραφής, δηλαδή μιας ελιτίστικης, μοναχικής πρακτικής.

Ο Gardner (1993) θεωρεί ότι τα άτομα που παρουσιάζουν «γλωσσική ευφυΐα» επιδεικνύουν αυξημένη ευαισθησία στη σημασία των λέξεων και χαρακτηρίζονται από μεγάλη ευαισθησία στην εκφραστικότητα διαφορετικών λειτουργιών της γλώσσας, πιο συγκεκριμένα δηλαδή, να πείσουν, να κινήσουν το ενδιαφέρον, να μεταφέρουν πληροφορίες ή απλά και να ευχαριστήσουν κάποιον).

Σύμφωνα με τον Boden (1996), οποίος έχει ομαδοποιήσει πολλούς ορισμούς για τη δημιουργικότητα, οι οποίοι μπορούν να διαχωριστούν σε τρεις κατηγορίες. Πιο συγκεκριμένα, η πρώτη κατηγορία περιλαμβάνει ορισμού που αναφέρονται και καταδεικνύουν τη δημιουργικότητα ως την παραγωγή νέων ιδεών που έχουν ως απόρροια ένα πρωτόγνωρο και καινοτόμο αποτέλεσμα. Η δεύτερη κατηγορία περιλαμβάνει ορισμούς που αναφέρονται στη δημιουργικότητα ως έναν διαφοροποιημένο τρόπο που προσεγγίζεται και συνδυάζεται η ήδη προ υπάρχουσες γνώσεις. Η τρίτη κατηγορία είναι αυτή που καταδεικνύει ότι η δημιουργικότητα περιλαμβάνει και την παραγωγή νέων ιδεών ή και συνδυαστικά με νέες γνώσεις σε κάτι εντελώς καινούριο και νέο, παρέχοντας ιδιαίτερη αξία στο τελικό αποτέλεσμα.

Η Kohanyi (2005) θεωρεί ότι τρεις είναι οι παράγοντες που μπορούν να συσχετιστούν με τη δημιουργική γραφή. Πρώτος παράγοντας, είναι ο μεγάλος αριθμός ερεθισμάτων που παρέχονται από το οικογενειακό-κοινωνικό περιβάλλον του ατόμου, δεύτερο το πλούσιο λεξιλόγιο και τρίτο, η δημιουργική και γόνιμη φαντασία του ατόμου. Με τη δημιουργική γραφή, δηλαδή συνεπάγεται, πρώτον η ελεύθερη γραφή, με την εννοιολογική προσέγγιση της ελευθερίας του ατόμου να εκφράζεται χωρίς καμία άλλη διαμεσολάβηση και διαδικασία, δεύτερον την αυτοέκφραση και τρίτον τη χρήση καλλιολογικών στοιχείων, δηλαδή η ποικιλία επιθέτων, επιρρημάτων και άλλων γλωσσικών ενδείξεων. Δηλαδή, η συγγραφή μπορεί να αποτελέσει μια ενδιαφέρουσα και ευχάριστη διαδικασία για το άτομο, καθώς ανατρέχουν στα προσωπικά τους βιώματα-ενδιαφέροντα και χρησιμοποιούν τη φαντασία τους και την εκφραστικότητα τους να μεταδώσουν τα αισθήματά τους και τις ιδέες τους³. Ακόμη, σε εκπαιδευτικά πλαίσια δίδεται η παροχή στους μαθητές να αλληλοεπιδρούν με τους συμμαθητές και τους συγγραφείς και να κάνουν μια κριτική αποτίμηση της εργασίας τους, αλλά και της εργασίας των συμμαθητών τους.

Πεδία εφαρμογής της δημιουργικής γραφής

Επίσης, μεγάλο πλήθος ερευνών (Hayes, S., Strosahl, K. & Wilson, K., 1999) (Goldberg, Russell & Cook, 2003) τεκμηριώνουν τις θετικές επιδράσεις της δημιουργικής γραφής σε διάφορους τομείς, οι οποίοι είναι οι εξής:

- Η εφαρμογή των τεχνικών της δημιουργικής γραφής στα πλαίσια του θεραπευτικού έργου με γυναίκες, οι οποίες έπρεπε να έρθουν αντιμέτωπες με τις εμπειρίες της σεξουαλικής κακομεταχείρισης, συνέβαλλαν στο να αυξήσουν εμφανώς την

ετοιμότητα αναμέτρησης με τα προβλήματά τους, καθώς και το δυναμικό τους για ελπίδα.

- Η δημιουργική γραφή λειτουργεί ως μέσο καταπράυνσης ενδοψυχικών συγκρούσεων και μπορεί να επιδράσει καθησυχαστικά και χαλαρωτικά στη ψυχοσωματική λειτουργικότητα του ατόμου.
- Ο βαθμός μείωσης της επικινδυνότητας ατόμων με τάσεις αυτοκτονίας μπορεί να αναγνωριστεί και να αποτραπεί μέσα από την ανάλυση κειμένων που γράφτηκαν κατά τη διαδικασία της θεραπείας μέσω της ποίησης και της δημιουργικής γραφής.

Η τεκμηρίωση των θετικών επιδράσεων της δημιουργικής γραφής, και ιδιαίτερα το κράτημα ημερολογίου, πάνω στη διαδικασία της ολιστικής θεραπείας ορισμένων σωματικών ασθενειών υποδεικνύεται όσον αφορά (Gill & James, 2008):

α. Το τακτικό κράτημα ημερολογίου, ιδιαίτερα εάν συνυπολογιστεί σε αυτό η καταγραφή επιβαρυντικών συναισθημάτων, μπορεί να σταθεροποιήσει μόνιμα την ακανόνιστη πίεση του αίματος εθελοντών ασθενών που συμμετείχαν στο πείραμα⁷.

β. Τα χρόνια συμπτώματα πόνου, ιδιαίτερα στις γυναίκες, μπορούν να ανακουφισθούν μέσα από την καταγραφή της προσωπικής ψυχικής κατάστασης και της εξέτασης της προσωπικής τους ιστορίας μέσα από τη δημιουργική γραφή.

γ. Η φάση της ανάρρωσης μετά από κατάχρηση οινόπνευματος και ναρκωτικών ουσιών, μπορεί μέσα από εφαρμογή επιλεγμένων τεχνικών δημιουργική γραφής να εντατικοποιηθεί αρκετά και συνάμα να συντομευθεί ο χρόνος αποθεραπείας.

δ. Σε ασθενείς θετικοί στον ιό HIV μέσω της δημιουργικής γραφής εκπαιδεύτηκαν να ζουν και να διαχειρίζονται την ασθένειά τους, καθώς και να αυξήσουν τα επίπεδα λειτουργικότητας τους, αλλά και αυξηθεί και ο αριθμός των λεμφοκυττάρων τους.

Εκπαιδευτικές προσεγγίσεις της δημιουργικής γραφής

Η Δημιουργική Γραφή αποτελεί μια σύγχρονη εκπαιδευτική μεθοδολογικά διαδικασία, η οποία έχει ως σκοπό την απόδοση και την μετάδοση του πρωτεύοντα ρόλου της εκφραστικότητας, της γραφής, καθώς και του λόγου των μαθητών. Δηλαδή, αποτελεί μια διαδικασία στην οποία με την κατάλληλη μεθοδολογία και την πρόκληση της παιδικής δημιουργικότητας, έχει ως επιστέγασμα την παραγωγή του λόγου με παιγνιώδη λόγο και απαλλαγμένο από αυστηρά κανονιστικά μαθησιακά και αξιολογικά πλαίσια. Η μεθοδολογία αυτή προσεγγίζεται βιωματικά, μέσα από το παιχνίδι και τη εκμάθηση του λόγου και των δυνατοτήτων του, καθώς στηρίζεται στην αναδόμηση των στοιχείων του λεξιλογίου, της πρότασης και κατ' επέκταση ολόκληρου του κειμένου, με σκοπό την εξαρχής παραγωγή νέων κειμένων (Hauf & Andrews, 2002).

Πιο συγκεκριμένα, η ικανότητα δηλαδή της παραγωγής αυθεντικών ιδεών, αλλά και συγγραφής νέων κειμένων, έχει ως αποτέλεσμα τις πολύπλοκες γνωστικές διεργασίες και δεξιότητες, της προσωπικότητας, της παροχής των κίνητρων, αλλά και μεταγνωστικών δεξιοτήτων. Με αυτή τη χρήση της μεθοδολογικής διαδικασίας κατά διδασκαλία, έχει ως στόχο την προώθηση τη δημιουργικότητας, που στοχεύει στην επίτευξη ισορροπίας ανάμεσα στο γνωστικό μέρος, καθώς και στις δεξιότητες, αλλά και στην καινοτομία. Με τις δραστηριότητες ανοικτού τύπου δημιουργικής γραφής αναπτύσσεται η ατομική δημιουργικότητα, καθώς δίδεται η δυνατότητα για εξαίρεση πολλαπλών λύσεων, με αποτέλεσμα να επιδέχονται ποικίλες και προσωπικές εννοιολογικές ερμηνείες. Με αυτή τη μεθοδολογική διαδικασία, αλλά και κατά την εξεύρεση της επίλυσης προβλημάτων τα άτομα επιστρατεύουν ήδη υπάρχοντα νοητικά σχήματα, προκειμένου να διεξάγουν την επίλυση προβλημάτων. Επιπρόσθετα,, παρέχεται και η διαθεσιμότητα του χρόνου στο να προάγουν νέες ιδέες, να αναπτυχθεί η ελεύθερη έκφραση, καθώς και να διεγερθεί το προσωπικό

ενδιαφέρον τους, καθώς και να αυξήσουν τα ατομικά κίνητρα τους για άμεση εμπλοκή τους στη συγγραφή νέων κειμένων (Armstrong & Casement, 2000).

Η δημιουργικότητα μπορεί να ταυτίζεται με μια παιγνιώδη κατάσταση, όπου τα πάντα φαίνεται να είναι ελεύθερα και διεκπεραιώνονται χωρίς κανόνες, δομές και διαδικασίες. Βέβαια, αυτή η λανθασμένη εντύπωση μπορεί να οδηγήσει σε μια διαδικασία επιβράβευσης κάποιων γραπτών έργων, που διέπονται από αυξημένη δημιουργικότητα, αλλά να είναι κακογραμμένα, ενώ η δημιουργικότητα των μαθητών πρωτίστως ενισχύεται από την κατανόηση των σταθερών κανόνων και των βασικών δομών της γραπτής έκφρασης. Επίσης, η δημιουργική γραφή μπορεί εκτός από το να λειτουργήσει με την απελευθέρωση της δημιουργικότητας και θεραπευτικά προς το άτομο, δίνοντας τη δυνατότητα της ψυχικής εκτόνωσης, της εσωτερικής ενδόμυχης απελευθέρωσης, ενώ μπορεί να λειτουργεί λυτρωτικά και αυτοεπιβεβαιωτικά. Δηλαδή, η χρησιμότητα της δημιουργικής γραφής ως βιωματική μέθοδος στα πλαίσια της θεραπευτικής διαδικασίας μέσω της τέχνης από την επιστήμη της ψυχολογίας, με την εφαρμογή της σε ψυχοθεραπευτικά προγράμματα, προγράμματα επανένταξης-απεξάρτησης από ουσίες, ενίσχυσης ατόμων με αναπηρίες ή σοβαρές ψυχοπαθολογίες, κακοποιημένων ατόμων, κ.α. και έχει αναγνωριστεί ερευνητικά ως ένα σημαντικό μέσο-εργαλείο για την ενδυνάμωση της αυτοεπιβεβαίωσης, της αυτοπεποίθησης, αλλά και της αυτοεπίγνωσης του ατόμου (Hughes, 2000).

Τρόποι επίδρασης της δημιουργικής γραφής στη μαθητική κοινότητα

Οι λόγοι εμπλοκής των μαθητών στη διαδικασία της δημιουργικής γραφής είναι, πρώτον η προώθηση της καλλιτεχνικής τους έκφραση μέσα από αυτή τη διαδικασία, δεύτερον την αποκρυπτογράφηση της λειτουργίας, αλλά και της αξίας της γραφής, τρίτον τη άμεση διέγερση της φαντασίας τους, και τέταρτον τη ψυχαγωγία. Με απώτερο σκοπό τη συμβολή της αξιοποίησης των δημιουργικών ικανοτήτων και δεξιοτήτων των μαθητών δίδοντας τη δυνατότητα της ελεύθερης εκφραστικότητας (Hunt, 1996).

Πιο συγκεκριμένα, οι βασικοί στόχοι της δημιουργικής γραφής στην εκπαιδευτική διαδικασία διαμορφώνονται ως εξής:

- Στην κινητοποίηση του ενδιαφέροντος των μαθητών για την συγγραφή και ανάγνωση με έναν εντελώς διαφορετικό και εναλλακτικό τρόπο,
- Τον εντοπισμό διαφορών στη χρήση, τόσο του έντυπου λευκώματος, όσο και στη χρήση του ηλεκτρονικού λευκώματος, κατά τη διαδικασία της παραγωγής της δημιουργικής γραφής.
- Η εμπλοκή των μαθητών στις διαδικασίες-δραστηριότητες αυτές σχετίζεται άμεσα με την ανάπτυξη του ενδιαφέροντος τους και για τη δημιουργική γραφή.

Δηλαδή, μέσα από τη δημιουργική γραφή είναι δυνατόν να βοηθηθεί η έκφραση συναισθημάτων και ασύνειδων εμπειριών, όπως και η ανίχνευσή τους για πρώτη φορά στους μαθητές. Μέσα από την εφαρμογή ειδικευμένων τρόπων αντιμετώπισης και τεχνικών, μπορεί να βοηθήσει στην πιο συγκεκριμένη κατανόηση συναισθημάτων και εμπειριών που απέμειναν ανεπεξέργαστα όσον αφορά τον ενδόμυχο ψυχισμό των μαθητών. Οι μαθητές εκφράζονται στα ίδια τα κείμενα και λαμβάνουν τέτοια μορφή, έτσι ώστε να γίνονται αντικείμενο στοχασμού και ενδελεχούς εξέτασης, καθώς δεν αποτελούν πλέον μία ανέκφραστη συναισθηματική κατάσταση που έχει λάβει απειλητικές διαστάσεις (Lodge & David, 1996).

Επιπρόσθετα, οι μαθητές μέσα από τη δημιουργική γραφή έχουν το δικαίωμα να αποφασίσουν από μόνοι τους για το πότε και πως θα ασχοληθούν με αυτές τις εκδηλώσεις εσωτερικών εμπειριών που προηγουμένως τους ήταν άγνωστες, και έτσι κερδίζουν περισσότερο ζωτικό χώρο για την αντιμετώπιση των καθημερινών προβλημάτων της ζωής τους, η οποία δεν πρέπει να συντρίβεται από την επίθεση βασικών συναισθημάτων, τα οποία

φαίνονται να έχουν λάβει υπέρογκες διαστάσεις. Σε όλα αυτά συγκαταλέγεται σαν ένα ύστερο δυνατό βήμα κάτι που παρομοιάζει με την ερμηνευτική των προκείμενων κειμένων, σε προσωπικό ή σε θεραπευτικό πλαίσιο (Καραγιάννης, 2010).

Σύγχρονες εκπαιδευτικές μορφές εφαρμογής της δημιουργικής γραφής

Στις σύγχρονες εκπαιδευτικά προηγμένες κοινωνίες οι δυνατότητες που προσφέρουν οι νέες τεχνολογίες, η ηλεκτρονική αλληλογραφία και επικοινωνία μέσα από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, αλλά και διαδικτύου, όπως και τα προσωπικά μπλογκ-ιστολόγια, έχουν συμβάλλει και αυτά από πλευράς τους στο να μετατραπεί η ανάπτυξη του εγγραμματισμού σε μια ελκυστική-ενδιαφέρουσα, καθώς και αποτελεσματική διαδικασία, συνδέοντας άμεσα τα σύγχρονα προσωπικά ενδιαφέροντα των μαθητών, με τις καθημερινές τους εμπειρίες, αφού η πλειοψηφία των μαθητών είναι εξοικειωμένοι με τη χρήση του διαδικτύου. Με αυτό τον τρόπο οι μαθητές γίνονται μέλη μιας ευρύτερης διαλογικής σχολικής κοινότητας και μέλη της "εγγράμματης" κοινότητας των "συγγραφέων". Από αυτή την πλευρά, οι μαθητές ατομικά κατά την εφαρμογή και χρήση ενισχύουν τις δεξιότητες και τη γνώση που ήδη κατέχουν και αναπτύσσουν επιπρόσθετα νέες δεξιότητες μέσα από την κοινωνική αλληλεπίδραση-αλληλόδραση και τον αλληλοσεβασμό συμμαθητή-αναγνώστη (Πασσιά & Μανδηλαράς, 2001) (Ramet & Adèle, 2004).

Η δημιουργική γραφή αποτελεί μια σημαντική μεθοδολογικά πρακτική που η ωφελιμότητα της έχει αποδειχθεί κατά τη μαθησιακή διαδικασία. Η στροφή της γραφής προς την πολυπλοκότητα και η εξοικείωση των μαθητών με τις νέες μορφές τεχνολογίας, καταδεικνύουν την ανάγκη της μεθοδολογίας αυτής και της προσαρμογής της στα νέα τεχνολογικά δεδομένα. Ο ψηφιακός αφηγηματικός λόγος Η μπορεί να προσφέρει μια συναρπαστική εμπειρική διαδικασία μάθησης, συνδυάζοντας τη γραφή, τις τεχνολογίες αλλά και τη συναισθηματική προσφορότητα, η οποία δίνει τη δυνατότητα στους μαθητές να τη κάνουν βασικό τρόπο έκφρασης και διήγησης των ιστοριών της ζωής τους. Η ψηφιακή αφήγηση συμβάλλει στη βελτίωση της δημιουργικής γραφής, αλλά και οι τεχνικές της δημιουργικής γραφής συμβάλλουν στη δημιουργία καλύτερων νέων ιστοριών, οι οποίες αποτελούν και τη βάση της ψηφιακής αφήγησης (Park, 2001).

Αρκετές ερευνητικές μεθοδολογικά παρεμβάσεις έχει επιτευχθεί και χρησιμότητα των νέων τεχνολογιών για την ανάπτυξη σχέσεων ανάμεσα σε σχολικές-εκπαιδευτικές δομές, επιτρέποντας με αυτό τον τρόπο στους μαθητές να επιδίδονται σε κοινά μαθησιακά προγράμματα, τα οποία είχαν ως σκοπό την καταγραφή τοπικών φαινομένων ή τη σύγκριση πολιτισμικών διαφορών σε σχέση με την ιστορία και τα πολιτισμικά χαρακτηριστικά της άλλης ομάδας μαθητών. Μέσα από αυτές τις ομαδοσυνεργατικές διεργασίες που προάγουν τη αλληλεπίδραση και την κοινωνικότητα, την πολλαπλότητα χρήσης των νέων τεχνολογιών και την ανάπτυξη πολλαπλών νέων ακαδημαϊκών δεξιοτήτων, επιτυγχάνεται και η ενίσχυση της δημιουργικής γραφής. Σε εκπαιδευτικά πλαίσια, οι μαθητές μπορούν να κάνουν χρήση όλων των νέων τεχνολογιών σε όλα τα στάδια της δημιουργικής γραφής. Μέσα από αυτή τη διαδικασία μπορούν να οργανώσουν τη συγγραφή νέων κειμένων προετοιμάζοντας πλήθος από λίστες λέξεων, ώστε να οργανώσουν αυτές τις λίστες και μετέπειτα να συνθέσουν το κείμενο, αλλά και να το ανασυνθέσουν (Ulusoy, 2006)

Οι πιθανές δυσλειτουργίες που μπορούν να δημιουργηθούν κατά τη διαδικασία της παραδοσιακής μεθοδολογικά διαδικασία της δημιουργικής γραφής μπορεί να είναι, ο αργός ρυθμός γραφής, η διακοπή της συνεχής ροής της γραφής, λόγω της ανορθογραφίας, η ύπαρξη

γραμματικών λαθών, η αμηχανία όταν ο μαθητής αισθάνεται αβεβαιότητα για το τι άλλο θα γράψει και πως, η αποθάρρυνση της διόρθωσης και της αξιολόγησης του γραπτού, αλλά και η άσχημη εμφάνιση του γραπτού των μαθητών που δεν είναι καλλιγράφοι (Ulusoy, 2006).

Με τη χρήση νέων τεχνολογιών και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης αποφεύγονται οι παραπάνω αρνητικές συνέπειες για τους μαθητές, καθώς δίνεται η δυνατότητα εξέλιξης της μεθοδολογίας-διαδικασίας της γραφής και την βελτίωσή της. Μέσα από τα νέα τεχνολογικά μέσα διευκολύνεται η αναθεώρηση και η τελική έκδοση του κειμένου, καθώς μπορεί να απλοποιηθούν διαδικασίες, όπως της αναθεώρησης-διόρθωσης, μέσω εύκολων διαγραφών και εισαγωγών νέων δεδομένων, και της αναδιοργάνωσης του κειμένου εξαρχής (Werder, 1996). Η δυνατότητα εντολών διαγραφής, επικόλλησης, αλλά και μεταφοράς επιτρέπουν στον μαθητή, να αναθεωρήσει το κείμενό του, χωρίς να χρειαστεί να το ξαναγράψει, αλλά να το τροποποιήσει. Βέβαια, μπορεί η ηλεκτρονική αναθεώρηση του κειμένου να είναι ευκολότερη και γρηγορότερη, η ποιότητα όμως των γραφόμενων μπορεί να μην βελτιώνεται. Οι μαθητές που κάνουν χρήση του ηλεκτρονικού διαλόγου, επιδεικνύουν καλύτερα αποτελέσματα στην οργάνωση, αλλά και στην βελτίωση των γραπτών τους²¹, ενώ οι Goldberg, Russell και Cook (2003) σε μετά-ανάλυση που σύγκριναν τον ηλεκτρονικό και έντυπο τρόπο δημιουργικής γραφής, απέδειξαν ότι η χρήση των νέων τεχνολογιών βοηθά να αναπτύξουν οι μαθητές, τόσο τις δεξιότητες γραφής, όσο και τις διαπροσωπικές-κοινωνικές τους δεξιότητες.

Συμπεράσματα

Η σημαντικότερη προσφορά των ασκήσεων και των τεχνικών δημιουργικής γραφής είναι η κατάρριψη και διάψευση του μύθου πως η δημιουργική γραφή δεν μπορεί να προσφέρει θετικές συνισταμένες στην υγεία του ατόμου, καθώς έχουν καταρριφθεί με μεγάλο αριθμό ερευνητικών μελετών και μετα-αναλύσεων. Μέσα από την καθοδήγηση, την πρακτική άσκηση, την κριτική ενασχόληση και την εφαρμογή των τεχνικών δημιουργική γραφής επιτυγχάνεται η καλλιέργεια θετικών στοιχείων προσωπικότητας των ατόμων. Η δημιουργική γραφή μπορεί να αξιοποιηθεί σε πολλαπλά ερευνητικά πεδία και να αποτελέσει βασικό εργαλείο θεραπευτικής παρέμβασης σε προγράμματα ενίσχυσης της δημιουργικότητας και ανάπτυξης προσωπικών και κοινωνικών δεξιοτήτων.

Η δημιουργική γραφή έχει αποδειχθεί ερευνητικά και η χρησιμότητα της σε ασθενείς που εμφανίζουν ψυχοπαθολογίες, όπως το άγχος, η κατάθλιψη, η απώλεια αγαπημένου προσώπου, το πένθος, το μετατραυματικό στρες, οι μαθησιακές δυσκολίες, οι διατροφικές διαταραχές κ.α. Στο πεδίο της διαπροσωπικής και συναισθηματικής ανάπτυξης των παιδιών και των εφήβων, έχει αναγνωριστεί ως ένα πολύ δυνατό μέσο-εργαλείο για την αύξηση της αυτοπεποίθησης και της αυτο-επίγνωσης τους. Η δημιουργική γραφή αποτελεί ένα πρώτης τάξεως επιστημονικό 'αντίδοτο' στην απουσία νέων, πρωτότυπων ιδεών και θετικών πεποιθήσεων της σύγχρονης εποχής. Η δημιουργική γραφή σχετίζεται με την αργή ανακάλυψη του εαυτού του ατόμου και την επαφή του με τις ζωογόνες δυνάμεις της δημιουργικής του φαντασίας, οι οποίες λειτουργούν θεραπευτικά σε πλειάδα δυσλειτουργιών της προσωπικότητας του ατόμου.

Βιβλιογραφία

Armstrong, A. & Casement, C. 2000. Child and Machine. Maryland: Robins Lane.

Craft, A. 2000. Creativity across the Classroom. London: Routledge.

- De Souza Fleith, D. 2000. Teacher and student perceptions of creativity in the classroom environment. *Roeper Review*, 22, 148-153.
- Gardner, H. 1993. *Frames of Mind: the Theory of Multiple Intelligences*. New York: Basic Books
- Gardner, H. 1989. *The Open Minds*. New York: Basic Books.
- Gill, James (2008), *Writing for Children and Young Adults*, in Graeme Harper (Eds) *Creative Writing Guidebook*, New York: Continuum, 97-110
- Goldberg, A., Russell, M. & Cook, A. 2003. The effect of computers on student writing: a meta-analysis of studies from 1992 to 2002. *The Journal of Technology, Learning. and Assessment*, 2, 1-52.
- Hauf, M., Andrews, V.C. : *Romance, Suffering and Hope: Reflective Practice with Abused Women.*, *Journal of Poetry Therapy*, Vol. 15, Nr. 4, Summer 2002, p.234
- Hayes, S. ., Bunting, K., Herbst, S., Bond, F. W., & Barnes-Holmes, D. (2006). Expanding the Scope of Organizational Behavior Management: Relational Frame Theory and the Experimental Analysis of Complex Human Behavior. *Journal of Organizational Behavior*, 26, 1-23.
- Hayes, S., Strosahl, K. & Wilson, K. (1999). *Acceptance and Commitment Therapy: An experiential approach to behavior change*. New York: The Guilford Press.
- Hughes, D. N.: *Gaining Voice through Stories: The lives of women with fibromyalgia*, nach: *Journal of Poetry Therapy*, Vol. 13, Nr. 4, Summer 2000, S. 234.
- Hunt, Caroline (1996). «Young Adults Literature Evades the Theorists». *Children's Literature Association Quarterly*, 21 (1), 4-11.
- Καραγιάννης, Σ. (2010), *Η Δημιουργική Γραφή ως καινοτόμος δράση στο σχολείο: όψεις, Ημερίδα «Καινοτομίες και κριτική σκέψη: αναζητώντας πρακτικές για τη σχολική τάξη»*, (27 Φεβρουαρίου 2010), ΥΠ.Δ.Β.Μ.Θ.-Ελληνοαμερικανικών Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Κολλέγιο Αθηνών Κολλέγιο Ψυχικού, www.scribd.com/doc
- Lodge, David (1996). *The Practice of Writing*. Harmondsworth, Penguin.

- Maker, J. 1993. Creativity, intelligence and problem solving: a definition and design for cross-cultural research and measurement related to giftedness. *Gifted Education International*, 9, 68-77.
- Nichols, L. M. 1996. Pencil and paper versus word processing: a comparative study of creative writing in the elementary school. *Journal of Research on Computing in Education*, 29, 159-166.
- O'Rourke, Rebecca, (2005), *Creative writing: education, culture and community*, National Institute of Adult Continuing Education (England and Wales), Leicester : NIACE
- Πασσιά, Α. & Μανδηλαράς Φ. (2001), *Εργαστήρι Δημιουργικής Γραφής για Παιδιά*, Αθήνα: Πατάκης
- Park, S.Y.: Using Poetry to Aid in the Treatment of Women in Recovery from Alcoholism, in: *Journal of Poetry Therapy*, Vol. 15, Nr. 14, Summer 2001, S. 46.
- Petrie, K.J., Fontanilla, I., Thomas, M. G., Booth, R.J., Pennebaker, J.W.: Effect of written emotional expression on immune function in patients with human immunodeficiency virus infection: a randomized trial. *Australian New Zealand J. Public Health*. 2004 Feb. 28 (1): 80-6.
- Ramet, Adèle (2004). *Creative Writing*. Oxford, How to Books. Ross, M. (1978). *The Creative Arts*: London, Heinemann
- Σουλιώτης, Μίμης (21995), *Αλφαβητάριο για την ποίηση*, Θεσσαλονίκη, Δεδούση
- Strassman, B. K. & D' Amore, M. 2002. The write technology. *Teaching Exceptional Children*, 34, 28-31.
- Ulusoy, M. 2006. The role of computers in writing process. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 5, 58-66.
- Werder, L.v.: *Erinnern, Wiederholen, Durcharbeiten. Die eigene Lebensgeschichte kreativ schreiben*. Berlin 1996
- Williams, S. C. 2002. How speech-feedback and word-prediction software can help students write. *Teaching Exceptional Children*, 34, 72-78.